

Sexuální zneužívání dětí

Ludmila Dvořáková
Ondřej otava

Co bychom měli vědět o sexuálním zneužívání

- **Dospělí vždy sledují jen svůj prospěch** a své sexuální uspokojení, když se jejich sexuálním partnerem stane dítě. Využívají dětské důvěřivosti a závislosti. Jedná se o vztah moci a podřízenosti.
- **Sexuální kontakt s dítětem se snaží dospělý utajit.** K tomu nutí i dítě, protože ví, že by byl ve své sexuální aktivitě omezován. Náš právní řád nedovoluje sexuální kontakt s osobou mladší 15 let, v případě incestu – například mezi dcerou a otcem – sexuální aktivity vůbec.
- **Jen výjimečně je dítě zneužito cizím člověkem.** Většinou se tak stane, je-li ponecháno bez dozoru, zůstává-li večer dlouho venku, je-li příliš důvěřivé k cizím lidem apod. Na tyto situace můžeme dítě připravit a učit ho, jak se chránit, aby ke zneužití nedošlo. Většinou jsou děti zneužívány dospělými, kteří dítě dobře znají a dítě k nim má důvěru. Bývají to rodiče, nevlastní rodiče, starší sourozenci, příbuzní, známí, učitelé, vedoucí nejrůznějších zájmových kroužků či dětských táborů. V těchto případech učíme děti znát dobré a špatné dotyky, dobrá a špatná tajemství. Dodáváme jim odvalu říci ne, kdyby se jich někdo chtěl nevhodným způsobem dotýkat či jinak ubližovat.
- **Dospělí by měli vědět,** že sexuální zneužívání není jen pohlavní styk s dítětem. Měli by vědět, že sexuálně bývají zneužívána nejen děvčata, ale i chlapci, a že těmi, kdo zneužívají, nejsou výhradně muži, ale zneužívat mohou i ženy.
- **Jedná se o celou škálu sexuálního chování.** Mezi formy, kterým říkáme bezkontaktní, řadíme slovní obtěžování, exhibicionismus, expozici pornografických filmů, časopisů nebo fotografií, voyerismus nebo masturbaci před dítětem. Kontaktní sexuální chování představuje dotýkání se či mazlení se s dětským tělem – oblečeným nebo nahým – rukou, nejrůznějšími předměty či genitáliemi, nucení dítěte, aby se dotýkalo podobným způsobem těla dospělého, anální či orální sex.

Které děti jsou nejohroženější?

- Děti mladších věkových skupin.
- Děti emočně deprivované, v rodině opomíjené, děti, jejichž rodiče jsou násilní vůči sobě i dětem.
- Děti, které jsou fyzicky či psychicky handicapované.
- Děti, jejichž matka je často delší dobu mimo domov.
- Děti, jejichž matka má dalšího partnera.
- Děti, jejichž rodiče pijí alkohol a zneužívají drogy.
- Děti žijící s psychotickým rodičem.
- Děti, kteří nevědí, že jejich tělo patří jen jim a nikdo, tedy ani rodič, na ně nemá právo sahat.

Co byste měli udělat, pokud zjistíte, že vaše dítě bylo sexuálně zneužité?

- Sdělení dítěte přijměte pokud možno v klidu a věřte mu.
- Dítě musí cítit, že jste na jeho straně a to, co se stalo, není jeho vina.
- Postarejte se, aby ten, kdo dítěti ublížil, již k němu neměl přístup.
- Poradte se s odborníky, jaké nezbytné kroky je třeba učinit.
- Dospělí by měli vědět, že sexuální zneužívání není jen pohlavní styk s dítětem. Měli by vědět, že sexuálně bývají zneužívána nejen děvčata, ale i chlapci, a že těmi, kdo zneužívají nejsou výhradně muži, ale zneužívat mohou i ženy.

Jak děti chránit před sexuálním zneužíváním?

- Dávejte dítěti potřebné informace o jeho těle a sexuálním chování.
- Vysvětlete dítěti nebezpečí sexuálního zneužívání.
- Nenechávejte zejména mladší děti bez dozoru.
- Vytvořte v rodině atmosféru důvěry a vzájemného respektu.
- Buďte dítěti oporou a ved'te ho k tomu, aby vám samo svěřovalo, co prožilo.
- Řádně si prověřte osobu, které svěřujete dítě na hlídání.
- Naslouchejte svému dítěti, když vám chce něco sdělit.

Chování zneužívaného dítěte

(je podobné jako u týraného dítěte)

- celková staženost dítěte ve smyslu nezájmu o dění v jeho okolí
- vyhýbání se kontaktům s lidmi včetně jeho vrstevníků
- zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými včetně vyhýbání se situacím, kdy je dítě samo s dospělým
- vyhýbání se školním a mimoškolním aktivitám
- agresivní napadání vrstevníků - vyhýbání se situacím zahrnujícím svlékání (např.převlékání se před tělocvikem)
- potíže se soustředěním ve škole
- výrazné zhoršení prospěchu
- informovanost o sexu, která neodpovídá věku a zralosti dítěte
- odmítání jídla nebo naopak přejídání
- opakované útěky z domova
- pokusy o sebevraždu, sebezohavení

Psychické následky po traumatu

- Posttraumatická stresová porucha vzniká u disponovaných osob po ohrožující události. Projevuje se těmito typickými aspekty:
 - dlouhodobou reakcí na traumatickou událost
 - rozpomínáním na traumata ve formě myšlenek, snů a představ
 - podrážděností, návaly hněvu
 - obtížemi s koncentrací
- Ať už je obětí malé dítě či dospělá osoba (výjimkou nejsou ani muži) mohou se následky zneužívání projevit v sexuální oblasti formou:
 - nízkého sebehodnocení až nenávisti k vlastnímu tělu
 - odporem k sexuálnímu styku, ale i k tělesné blízkosti mužů nebo žen
 - sebepoškozováním, včetně sebevraždy
- Často se paradoxně u těchto obětí pozoruje sexuální násilí:
 - promiskuitní chování nebo prostituce
 - sexuálně agresivní chování
- Při jakémkoli podezření ze sexuálního obtěžování nebo zneužívání je nutné obrátit se na odborníka, aby se situace okamžitě řešila a snížila se pravděpodobnost vzniku následných problémů

Syndrom dětského přizpůsobení se pohlavnímu zneužití má pět postupných fází

- **1.utajování** - dítě je většinou zneužívané člověkem, na kterém je závislé. Dítě neví co se s ním děje a co si má o "tom" myslet. Pachatel dítě psychicky „zpracovává“ a to pomocí nejrůznějších velice konkrétních tvrzení, která není dítě schopno racionálně zpracovat. Pachatel dítě vystavuje psychickému nátlaku formou strašení a vyhrožování. například dítěti tvrdí, že pokud jejich společné tajemství někomu prozradí tak jej nebude mít rád, nebude jej mít ráda například maminka, že bude dítě zbito, posláno pryč, že jej budou členové rodin nenávidět, že se může dostat do dětského domova, bude zabito apod. Dítě si proto nechává vše pro sebe ve snaze uniknout trestu jenž by hrozil po prozrazení.
- **2.bezmocnost** — nejpravděpodobnější pachatel zneužívání patří do blízkého okolí dítěte, nezřídka je dítě pachateli svěřeno do péče. Obtěžování úplně cizím člověkem se děje jen výjimečně, přibližně ve třetině případů.

Syndrom dětského přizpůsobení se pohlavnímu zneužití má pět postupných fází

- **3.svedení a přizpůsobení** – sexuální zneužívání dítěte je opakovaná záležitost, které se dítě postupně přizpůsobí a svým způsobem se s "tím" vyrovná. Ale dítě prožívá obrovský vnitřní boj, který může vyústit v psychopatologii, patologickou závislost, narušení osobnosti nebo sebetrestání. Dítě samo sebe viní z toho co se mu stalo, viní se z vyprovokování situace a aby získalo zpět lásku a přijetí dospělého tak se snaží být „dobré“ a zcela se podrobuje zneuživateli. Tímto aktem pak u dítěte dochází k rozštěpení morálních hodnot.
- **4.opožděné, konfliktní a nespravedlivé odhalení** – dítě si tajemství nechává dlouho pro sebe a pozdější výpověď dítěte působí nevěrohodně. Pachatel, kterému není prokázána vina má nad dítětem větší moc a jeho psychický nátlak na dítě nezřídka vede k odvolání výpovědi.
- **5.odvolání výpovědi** – dítě vezme svou výpověď zpět a připustí, že si vše vymyslelo. Dítě se bojí, že se splní výhrůžky pachatele, které se s prozrazením tajemství vystupňovaly. Po odvolání většinou útoky ze strany pachatele nekončí, nýbrž pokračují dále a pachatel se ujistil, že se mu pravděpodobně nemůže nic stát a za svůj čin nebude potrestán.

Sexuální týrání dětí se také dělí do kategorií dle závažnosti

- **Velmi závažné formy zneužívání** kam patří orální styk, ve kterém je oběť nucena být aktivním účastníkem, orální styk, ve kterém je oběť jako pasivní účastník nebo vaginální a anální styk.
- **Středně závažné formy zneužití**, jedná se o hnětení a líbání prsou, vnikání prsty či předměty do vagíny, pronikání prsty, jazykem nebo prsty do anusu, a vzájemné dotýkání genitáliemi.
- **Nejméně závažné formy zneužívání** (ve smyslu fyzického a psychického poškození dítěte), řadíme sem vzájemné svlékání, nepatřičné líbání s pronikáním jazyka do úst, fotografování, sexuální dotyky, laskání genitálií prsty, jazykem, vnucená masturbace.

Syndrom sexuálně zneužívaného dítěte a jeho formy

- Sexuální zneužití se dělí na kontaktní a nekontaktní
- ***Nekontaktní sexuální chování zahrnuje*** verbální sexuální návrhy; sexuální exploatace dítěte – zneužití dítěte pro dětskou pornografii; expozice genitálu eventuelně masturbace; exhibicionismus; voyerismus – sexuální vzrušení při pozorování nahého nebo svlékajícího se dítěte.
- **Kontaktní sexuální chování zahrnuje:**
 1. Nepenetrativní aktivity: dotýkání se, mazlení na genitálu nebo prsou předměty, rukou, genitálem (jak přes oblečení, tak na nahém těle).
 2. Penetrativní aktivity: sexuální proniknutí prsty nebo předměty do genitálu
 - orálně – genitální sexuální kontakt;
 - análně – genitální sexuální kontakt;
 - genitálně – genitální sexuální kontakt.
- Aby sexuální chování mohlo být označeno za zneužívání, mělo by splňovat tři podmínky:
 - aktér je mnohem starší a zralejší než dítě;
 - je v pozici autority nebo v pečovatelském vztahu k dítěti;
 - aktivity vymáhá silou nebo podvodem (např. dítě nutí, aby se pachatele dotýkalo).

KOMERČNÍ SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ (CSEC)

Komerční sexuální zneužívání dětí se během posledních deseti let stalo závažným mezinárodním problémem. To přimělo organizace systematicky se zabývat komerčním sexuálním zneužíváním dětí.

- **Pornografie**
 - Názory na to, co je a co není pornografie, jsou jistě velmi rozdílné. Nejobecněji se dá říci, že jde o znázorňování sexuálních motivů za účelem vyvolání pohlavního vzrušení
- **Prostituce**
 - Prostituce dětí vychází z mnoha faktorů. Často jde o děti, které pocházejí z chudých nebo neúplných rodin. V rodině se s nimi špatně zachází. Značnou část trhu tvoří pedofilové. Jedná se o jedince, kteří jsou sexuálně přitahováni pohlavně nedospělými dětmi.
- **Sexuální turistika**
 - Sexuální turistika představuje poměrně nový jev, který částečně souvisí se zvýšením počtu lidí cestujících služebně nebo provozujících zahraniční turistiku

Právní hlediska

■ **Povinnost občana**

Zákonem je stanoveno, že každý, kdo zjistí u dítěte některou z forem CAN nebo CSA, je povinen tuto skutečnost či jen závažné podezření na ni oznámit na orgán sociálně-právní ochrany dětí krajských úřadů, v případě nutnosti přímo policii. Konečné rozhodnutí o obvinění abusora patří policii, jež postupuje s ohledem na odborné nálezy, popřípadě znalecké posudky.

■ **Minimální věková hranice**

Trestní zákon je nejsilnější zbraní, kterou stát disponuje v boji proti společensky nebezpečnému chování a která byla vždy používána k potírání sexuálního zneužívání dětí. Existují tři hlavní typy zákonných opatření v této oblasti:

- minimální věková hranice;
- zákonná opatření proti svedení;
- zákonná opatření proti sexuálnímu kontaktu z pozice autority.

V dnešní době mají všechny právní systémy světa minimální věkovou hranici. Nejnižší věkový limit je 12 let, nejvyšší 17 let. Většinou je hranicí věk 14, 15, 16 let. V ČR je uzákoněn věk 15 let.

■ **Trestně právní úprava syndromu CAN, CSA**

Trestněprávní úprava syndromu CAN, CSA je obsažena v trestním zákoně č. 140/1961 Sb. v platném znění – § 204 kuplířství, § 205 ohrožování mravnosti, § 212 opuštění dítěte, § 213 zanedbávání povinné výživy, § 215 týrání svěřené osoby, § 216 únos, § 216a obchodování s dětmi, § 217 ohrožování mravní výchovy mládeže, § 219 vražda, § 221 – § 222 ublížení na zdraví, § 231 omezování osobní svobody, § 241 znásilnění, § 242 – § 243 pohlavní zneužívání, § 246 obchodování s lidmi. [28]

Právní hlediska

- **Dokumenty, které mají souvislost se syndromem CAN (Child Abuse and Neglect Syndrom), CSA (Child Sexual Abuse)**
V roce 1924 byla v Ženevě přijata Deklarace práv dítěte zavazující státy, jež k ní přistoupily, poskytovat všem dětem co nejlepší péči, rozvoj a ochranu, jestliže by se dostaly do jakkoli nepříznivé situace.
V roce 1959 pak Spojené národy schválily Chartu práv dítěte, jež se cíleně zaměřovala na prosazování optimálního vývoje každého dítěte a jeho ochrany všude tam, kde by byl jeho prospěch jakkoli ohrožen. [4, 6, 7, 15]
V roce 1989 OSN přijala Úmluvu o právech dítěte, jež přiznává dětem na celém světě plná lidská práva a zavazuje účastnické státy k právnímu zakotvení těchto základních práv dětí do svého vlastního zákonodárství. Československou federativní republikou byla přijata 20. listopadu
- **Sexuální zneužívání**
1991 a je od roku 1991 součástí našeho právního řádu. Dále vedle Úmluvy o právech dítěte existuje Světová deklarace o přežití, rozvoji a ochraně dětí z roku 1990.
V roce 2000 OSN vydala k Úmluvě o právech dítěte dva opční protokoly. První Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů Česká republika ratifikovala v listopadu 2001. Druhý Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie zatím ČR ani nepodepsala.